

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського
Інститут педагогіки НАПН України, відділ навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет Харбінський інженерний університет (Китай)
Кіонгінський національний педагогічний університет, м. Інчхон, Республіка Корея
Русенський університет імені Ангела Канчева, Болгарія
Шуменський університет імені Єпископа Костянтина Преславського, Болгарія
Кагульський державний університет імені Богдана Петричейку Хашдеу, Молдова
Тараклійський державний університет імені Григорія Цамблака, Молдова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 205-річчю
Університету Ушинського

(6 червня 2022 року, м. Одеса)

References:

1. Horoshkina, O. M. Onovlennia zmistu metodychnoi pidhotovky maibutnix uchyteliv ukrainskoi movy i literatury do realizatsii kompetentnisnogo pidkhodu [Updating the content of methodological training of future teachers of Ukrainian language and literature to implement the competency approach]. Naukovi visnyk Mykolaivskoho natsionalnogo universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho. Ped. nauky. № 4 (67, hruden, 2019). S. 67-71.
2. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [State standard of basic and complete general secondary education]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №1392 vid 23 lystopada 2011 roku.URL: <http://school164.klasna.com/uk/site/novii-derzhavnyi-standart.html>].
3. Dystantsiine navchannia v umovakh karantynu: dosvid ta perspektyvy. Analytyko-metodychni materialy / kol. avt.; za zah. red. O. M. Topuzova ; ukl. M. V.Holovko. Kyiv : Pedahohichna dumka, 2021. – 192 s.
4. Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnogo doslidzhennia yakosti osvity PISA-2018 [National Report on the Results of the International Education Quality Survey PISA-2018] / kol. avt. M. Mazorchuk (osn. avtor), T. Vakulenko, V. Tereshchenko, H. Bychko, K. Shumova, S. Rakov, V. Horokh ta in.; Ukrainskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity. Kyiv : UTsOlao, 2019. 439 s.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СУБ'ЄКТНО ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анжеліка Івершинь, кандидат педагогічних наук, доцент ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Україна)
Ольга Волошин, магістрантка факультету дошкільної педагогіки та психології
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Україна)

Анотація. У статті наголошується на тому, що для професійного становлення майбутніх вихователів у сучасних умовах, необхідно акцентувати увагу на розвитку суб'єктності, забезпеченню суб'єктної взаємодії, що сприяє формуванню самостійності, гуманістичної спрямованості особистості, її самоактуалізації.

Ключові слова: суб'єкт, суб'єктність, суб'єктна взаємодія, діалог, майбутні вихователі, освітній процес.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF SUBJECTIVELY PROFESSIONAL FORMATION OF FUTURE EDUCATORS IN ART ACTIVITIES

Anzhelika Ivershyn, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of KD Ushinsky South Ukrainian National Pedagogical University (Ukraine).
Olga Voloshin, undergraduate student of the Faculty of Preschool Pedagogy and Psychology. of KD Ushinsky South Ukrainian National Pedagogical University (Ukraine).

Abstract. The article emphasizes that for the professional development of future educators in modern conditions, it is necessary to emphasize the development of subjectivity, ensuring subjective interaction, which contributes to the formation of independence, humanistic orientation of the individual, his self-actualization.

Key words: subject, subjectivity, subjective interaction, dialogue, future educators, educational process.

У сучасних умовах модернізації освіти завдання з особистісно-професійного становлення майбутнього педагога є актуальним. Це процес становлення фахівця з розвиненими ціннісними орієнтаціями, що усвідомлює свою творчу та відповідальну роль у подальшій педагогічній діяльності. Ця обставина зумовлює педагогічні завдання освіти - формувати цілісну людину та створити умови, які сприяють саморозвитку особистості.

Тому метою освіти студентства стає не тільки здобуття знань та навичок, опанування певних компетентностей, але і творчий розвиток суб'єкта, що характеризується його свідомою позицією до освітнього процесу.

В сучасних досліджень учених (Г. Балл, В. Москаленко, Л. Сохань, В. Татенко) сформульовані такі основні характеристики суб'єкта діяльності: активно відображає та висловлює ставлення до об'єктивного світу, діяльнісно ставиться до себе та довколишнього світу, перетворюючи їх, здійснює свідомі дії, одночасно виступає стосовно себе суб'єктом та об'єктом вивчення, аналізу, оцінки, зміни [4].

За результатами досліджень Л. Скорич, можна відзначити, що суб'єктність фахівця є професійно-значущою психічною властивістю, яка притаманна суб'єкту професійної діяльності у процесі застосування сукупності перетворювальних дій по відношенню до зовнішнього та внутрішнього світу [3].

За висловом А. Маслоу: «коли освіта спрямовуватиме людину до усвідомлення своїх вищих потреб (до яких він відносить естетичні потреби), сприятиме самоактуалізації, то дуже швидко ми зможемо спостерігати розквіт цивілізації нового типу» [1, с. 71].

Погоджуємось з ідеями В.Папушиної, що природа сучасної професійної діяльності педагога вимагає нового педагогічного мислення, діалогу, співтворчості, пріоритет індивідуальності мислення, освітніх інтересів особистості, саморозвитку, самонавчання. [2].

Саме на принципах діалогу, співтворчості, саморозвитку заснований психолого-педагогічний супровід, який розглядається дослідниками як гуманістично-зорієнтований процес становлення майбутніх спеціалістів, у якому формуються суб'єктні, особистісні, індивідуальні якості майбутнього вихователя (Г. Сухорукова).

Тому в експериментальній роботі було використано психолого - педагогічний супровід, який повинен був сприяти усвідомленню студентами індивідуальності й неповторності образу «Я»; створювати ситуації для актуалізації найближчого розвитку студентів, наповнювати педагогічний процес гуманним змістом. Сутність педагогічного супроводу вважається дослідниками як культурний обмін ціннісними, естетичними, емоційними потенціалами, спільними пошуками сенсу, де педагог максимально використовує ціннісний досвід кожного суб'єкта спілкування [1].

В особистісно-професійному розвитку майбутніх вихователів у художньо- творчій діяльності процес самовираження, становлення особистості протікає через створення і прийняття художнього образу (О. Отич, Г. Сухорукова, Л. Рудницька). Художній образ, об'єднавши у собі пізнання, відображення, перетворення, переживання і ставлення - ключова категорія при вивченні навчальної дисципліни «Основи образотворчого мистецтва з методикою образотворчої діяльності в закладі дошкільної освіти».

Творче, усвідомлене ставлення до роботи майбутніх вихователів у процесі художньої діяльності формувалося нами у завданнях із яскраво вираженою суб'єктною «Я» позицією. Було запропоновано завдання узагальнювального характеру, що передбачають самостійну постановку завдання студентом, усвідомлення себе творцем. Повірити у свої сили, осмислено поставитись до мети власної діяльності, допомагали творчі роботи на основі індивідуального сприйняття, переживання, життєвих вражень через звернення до свого внутрішнього світу.

Для повноцінного розкриття почуттів, відображення своєї картини світу у художніх образах було організовано діалогічне спілкування, у якому викладач допомагав студентам здійснити пошук задуму та передати емоційне переживання автора. У процесі обговорення студентам пропонувалося поміркувати - чи викликає у мене, як в автора, переживання того, що я зображую; які почуття хочу зобразити; як глядач сприйматиме мою роботу?

На першому етапі розроблення ідеї твору пропонувалося виділити найяскравіші враження зі своїх спогадів. Розроблення задуму здійснювалося через асоціативні зв'язки різних явищ та предметів. У загальному вирішенні робіт була присутня яскраво виражена емоція, підпорядкування виразних засобів розкриття задуму.

Суб'єкт-суб'єктні довірчі відносини викладача та студентів сприяли усвідомленому вибору художніх засобів та виразних прийомів у переданні емоційного змісту задуму та співзвучних певному почуттю. Для передавання емоційного стану в художніх образах особливу увагу необхідно було звернути на виразні характеристики обраного художнього образу.

Тому педагогічна робота спрямовувалась на пошук засобів виразності художнього образу – асоціації та метафори у художній літературі, поезії, що розширює можливості створення художніх образів, посилює внутрішні передумови для творчості. Завдяки аналізу художніх засобів у поезії, у творчих роботах студентів простежувався певний емоційно-виразний задум, було знайдено різноманітні метафори, асоціації. В отриманих творчих роботах художні образи було представлено також у безпредметних композиціях за допомогою плям, ліній, відбітків, фактурних прийомів. Студенти здебільшого змогли співвіднести створюваний художній образ зі своїм художньо-естетичним досвідом та передати своє ставлення до зображуваного. Переконливо обґрунтовано вибір адекватних прийомів та образотворчих засобів для виразності образу.

На цьому етапі студенти усвідомлено застосовували виразну мову живопису, графіки, внаслідок чого було розкрито художню виразність образів, а отже, і свої індивідуальні якості, себе як творчу особистість.

Наприклад, студентами було виконано роботи на такі теми: «Спогади дитинства», «Посмішка лісового струмка», «Політ метелика», «Рання пісня у лісі», «Подорож сумної хмаринки» та ін., де студенти висловили у мальовничій образно-абстрактній формі свою гаму почуттів та емоцій. Роботи мали різне емоційне забарвлення та передавали життєві спостереження, художні враження, асоціації, індивідуальний досвід студентів майбутніх вихователів. Подекуди студенти не могли виразити себе засобами художньої техніки; відчували утруднення, боязкість, обмежувалися лаконічними висловлюваннями загального плану. Тому було використано арт-терапевтичні засоби: створення рекламного продукту «Плакат самореклами», що відображає всі грані особистості студентів, їхні інтереси, цінності. Як приклад наведемо деякі техніки арт-терапії, які використовувалися на заняттях: малювання фарбами «Я, яким я є», «Я очима інших», «Я, яким мене ніхто не знає»; техніка колажу: «Я - зима, весна, осінь, літо».

Занурюючись у процес образотворення, студенти розкріпаються, захоплюються і в процесі подальшого представлення та обговорення робіт відзначають, що саме малюнок допоміг глибше усвідомити свої відчуття і переживання, точніше сформулювати думки, а також подолати боязкість і сором'язливість. На цьому етапі використовувалися такі арт-терапевтичні техніки, як колаж, гратаж, спільне групове малювання, малювання по колу, груповий портрет, спільне конструювання, парне малювання, малювання рукою партнера, малювання мандал, різні види візуалізації, малювання спеціально підібраної музики, техніка спільного малювання «Дерево наших досягнень», індивідуальний звіт у вигляді скриньки з скарбами. Зміст і стиль робіт дають можливість отримати більш повну інформацію про студента, крім того, сам автор може інтерпретувати результат своїх власних творів.

За результатами проведеної роботи можемо дати таких висновків: психолого-педагогічний супровід, заснований на принципах діалогу, співтворчості, саморозвитку майбутніх вихователів, створює умови для формування суб'єктних, особистісних, індивідуальних якостей особистості у творчій діяльності. Психолого-педагогічний супровід сприяє створенню довірчих відносин, взаємного прийняття; він об'єднує, а з іншого боку, демонструє унікальність кожного; підсилює відчуття власної значущості, стимулює розвиток позитивної самооцінки. Важливо відзначити, що у творчій діяльності формувалася суб'єктність фахівця у процесі застосування сукупності перетворювальних дій по відношенню до

зовнішнього та внутрішнього світу; майбутні вихователі виявляли художні здібності; розкривали свої потенційні таланти.

Список використаних джерел:

1. Івершинь А. Г. Психолого-педагогічний супровід художньо-творчого розвитку майбутніх вихователів у процесі професійного становлення. Theoretical and scientific foundations of pedagogy and education: collective monograph / Kazachiner O., Boychuk Y., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2022. P.69-101

2. Папушина В. А. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів української мови і літератури. Дис. здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2021; Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, 2021.

3. Скорич Л. П. Суб'єктність в освітньому процесі. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. С. 836-849.

4. Соціально-психологічні засади становлення суб'єкта економічної соціалізації: Монографія / за наук. ред. В.В.Москаленко. Київ, 2011. 369 с. Електронний ресурс: <http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/monogr.pdf>

5. Татенко В. О. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології. Людина. Суб'єкт. Вчинок: Філософсько-психологічні студії / заг. ред В. О. Татенка. К.: Либідь, 2006. С. 316-358

References:

1. Ivershyn, A. H. (2022). Psykholoho-pedahohichnyy suprovud khudozhn'o-tvorchoho rozvytku maybutnikh vykhovateliv u protsesi profesijnoho stanovlennya. Theoretical and scientific foundations of pedagogy and education: collective monograph / Kazachiner O., Boychuk Y., – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2022. R.69-101

2. Papushyna, V. A. (2021). Teoretychni i metodychni zasady formuvannya estetychnoyi kul'tury maybutnikh uchyteliv ukraïns'koyi movy i literatury. Dys. zdobuttya naukovooho stupenya doktora pedahohichnykh nauk za spetsial'nisty 13.00.04 – teoriya i metodyka profesijnoyi osvity. – Ternopil's'kyu natsional'nyu pedahohichnyy universytet imeni Volodymyra Hnatyuka, Ternopil', 2021; Rivnens'kyu derzhavnnyu humanitarnyy universytet, Rivne, 2021.

3. Skorych, L. P. (2003). Sub'yektnist v osvith'omu protsesi. Zbirnyk naukovykh prats' KPNU imeni Ivana Ohiyenka, Instytutu psykholohiyi im. H.S. Kostyuka NAPN Ukrainy. 2003. S. 836-849.

4. Sotsial'no-psykholohichni zasady stanovlennya sub'yekta ekonomichnoyi sotsializatsiyi: Monohrafiya / za nauk. red. V. V. Moskalenko. Kyiv, 2011. 369 s. Elektronnyy resurs: <http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/monogr.pdf>

5. Tatenko, V. O. (2006) Sub'yektno-vchynkova paradyhma v suchasniy psykholohiyi. Lyudyna. Sub'yekt. Vchynok: Filosofov'ko-psykholohichni studiyi / zah. red V. O. Tatenka. K.: Lybid', 2006. S. 316-358

ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО

Наталія Кирста, кандидат педагогічних наук, доцент
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Україна)

Анотація. У статті досліджено особливості, види, принципи організації тренінгових форм навчання в структурі професійної підготовки майбутніх вихователів ЗДО. Виокремлено завдання, ефективні методи та прийоми формування професійної компетентності педагогів.